

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
2. แนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศไทย
  - 4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต กรุงเทพมหานครซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 438 โรงเรียน การจัดการศึกษาในพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร จัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2427 ในรูปแบบของ โรงเรียนราษฎร์ที่วัดมหารธรรมาราม ต่อมาในปี พ.ศ. 2430 มีการขยายการจัดการศึกษาโดยจัดตั้ง องค์กรรับผิดชอบเป็นกรมศึกษาธิการและเป็นกระทรวงธรรมการเมื่อปี พ.ศ. 2435 ในปี พ.ศ. 2441 ได้มีโครงการศึกษาเกิดขึ้น โดยแบ่งความรับผิดชอบ ให้กรมศึกษาธิการจัดการศึกษาใน เขตกรุงเทพมหานคร และให้กระทรวงมหาดไทยจัดการศึกษาในหัวเมืองร่วมกับพระสงฆ์ ภายหลัง มีการขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปถึงระดับตำบลระหว่างปี พ.ศ. 2454 ถึง พ.ศ. 2475 มี หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา 3 กระทรวง (สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 13)

กรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 โดยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองนครหลวง กรุงเทพมหานคร เทศบาลนครหลวงกรุงเทพมหานคร ตลอดจนสุขาภิบาลต่างๆ ในนครหลวงกรุงเทพ

ธนบุรี เป็นหน่วยการปกครองเดียวกัน คือ กรุงเทพมหานคร รวมถึงการรับโอนการจัดการศึกษาจากหน่วยงานที่ยุบรวมกัน

1. บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานครสำนักการศึกษาสำนักงานเขตและโรงเรียน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2555, หน้า 12)

กรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นทั้งนครหลวงของประเทศไทยและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีระเบียบการปกครองตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร รองรับโครงสร้างกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภากรุงเทพมหานคร และฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเลือกตั้งโดยตรงจากกรุงเทพมหานคร จัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็นเขต และแต่ละเขตแบ่งออกเป็นแขวง

บทบาทหน้าที่ของกรุงเทพมหานครในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้ประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ดูแลมาตรฐานกำกับติดตามดูแลสนับสนุนทรัพยากร ซึ่งกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการจัดการศึกษาหลายระดับและหลายรูปแบบ ดังนี้

(1) การจัดในรูปแบบศูนย์เลี้ยงดูเด็ก หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน ซึ่งดำเนินงานในลักษณะของการให้ความสนับสนุนชุมชนที่เปิด

(2) ดำเนินการและสำนักอนามัย ซึ่งเปิดสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน และให้การสนับสนุนบ้านเลี้ยงเด็ก

(3) การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักการศึกษาและสำนักงานเขต

(4) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยแพทยศาสตร์ และวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ในความรับผิดชอบของสำนักการแพทย์

(5) การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร และจัดให้แก่กลุ่มสนใจตามความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐานของ กรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2555, หน้า 12) มีดังนี้

สำนักการศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากรม มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้าน การศึกษา โดยน่านโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้าน งบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ให้สำนักงานเขตและโรงเรียนดำเนินการ สำนักการศึกษาแบ่งส่วนราชการภายในหน่วยงานออกเป็น 7 หน่วยงาน คือ สำนักงานเลขานุการ กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักยุทธศาสตร์การศึกษา กองเทคโนโลยีเพื่อการ เรียนการสอน และกองพัฒนาข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร

บทบาทหน้าที่ของสำนักการศึกษา รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินนโยบาย เป้าหมาย การจัดทำ และพัฒนาแผนการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาในระบบอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และ การสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนกลางเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(1) สำนักงานเลขานุการ มีหน้าที่รับผิดชอบ งานสารบรรณ และธุรการทั่วไป ของสำนักการศึกษา งานช่วยอำนวยความสะดวก และเลขานุการ และงานด้านสวัสดิการของข้าราชการ กรุงเทพมหานครสามัญ และลูกจ้าง งานนิติกรรม และสัญญา งานสิทธินักเรียน งานบริหารงาน ก่อสร้าง การบริหารสินทรัพย์ส่วนกลางของสำนักงานกิจกรรมพิเศษ และงานที่มีได้กำหนดให้เป็น หน้าที่ของส่วนราชการใด โดยเฉพาะ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) กองการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่รับผิดชอบ การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู กรุงเทพมหานคร และลูกจ้างในสถานศึกษา ได้แก่ การวางแผนกำลังคน การสรรหา การบรรจุ แต่งตั้ง การโอนย้าย การขอกลับเข้ารับราชการ การเลื่อนตำแหน่ง และระดับเงินเดือน การกำหนด กรอบอัตรากำลังข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร การกำหนดตำแหน่ง และอัตราเงินเดือน การปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การดำเนินการทางวินัย การพิจารณาความชอบและประเมินผล สมรรถนะการจัดทำ และรักษาทะเบียนประวัติ การจัดทำบัญชีถือจ่ายอัตราเงินเดือน และค่าจ้างการ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษามาตรฐาน และจรรยาบรรณ วิชาชีพ การตรวจสอบและการเสนอผลงานทางวิชาการของข้าราชการครู การประชุมอนุกรรมการ สามัญข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร (อ.ก.ก.) และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

(3) กองคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการเงิน การคลัง การรวบรวมและจัดทำค่าของงบประมาณประจำปีของสำนักการศึกษา การบริหารงานงบประมาณ ตรวจสอบฎีกาทุกหมวดรายจ่าย ทั้งงบประมาณกรุงเทพมหานคร งบประมาณเงินอุดหนุนจาก

รัฐบาล และเงินนอกงบประมาณ การรับเงิน การเบิกเงิน การจ่ายเงิน การนำส่งเงิน และการเก็บรักษาเงิน พร้อมรายงานประจำวันทางการเงิน การบันทึกบัญชี จัดทำทะเบียนควบคุม รายงานรายรับ – รายจ่าย ทางการเงินบัญชีตามคู่มือบัญชี การพัสดุ จัดซื้อจัดจ้าง ติดตาม รวบรวมรายงานในด้านการคลังของสำนักงานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

(4) หน่วยงานนิเทศก์ มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานพัฒนาการจัดระบบการนิเทศ ตรวจสอบสร้างกลไกเพื่อพัฒนาให้เป็นที่ไปตามแผนงาน รวมทั้งนิเทศเพื่อแนะนำส่งเสริมการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับปฐมวัย และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะให้มีคุณภาพตลอดจนปฏิบัติงานตามนโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

(5) สำนักยุทธศาสตร์การศึกษา มีหน้าที่ รับผิดชอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา กำหนดกรอบแนวทาง หลักเกณฑ์ส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านนโยบาย และแผนการศึกษาการส่งเสริมการจัดการศึกษา และความร่วมมือในประเทศ และต่างประเทศ การวิจัยทางการศึกษาด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ งานด้านการพัฒนามาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา งานด้านประเมินผลการจัดการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

(6) กองเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน มีหน้าที่รับผิดชอบส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนการสอน จัดระบบและควบคุมการใช้เทคโนโลยี เพื่อการเรียนการสอนผลิต และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้อินโรงเรียน ผลิตและเผยแพร่เอกสารวิชาการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การประเมินติดตามผล ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

(7) กองพัฒนาข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่รับผิดชอบการฝึกอบรมข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร และบุคลากรทางการศึกษา การวิเคราะห์ความต้องการ กำหนด และพิจารณาหลักสูตรนโยบายแผน และมาตรฐานในการพัฒนา และฝึกอบรมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การจัดการพัฒนาฝึกอบรมตามที่กำหนดในมาตรฐาน กำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ตามนโยบายความจำเป็น และการพัฒนาฝึกอบรมทักษะเฉพาะด้านการบริหารงานลูกเสือ และยุวกาชาด รวมทั้งการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การลาศึกษาฝึกอบรม สัมมนา ดูงาน การเดินทางไปราชการ การบริหารกองทุนพัฒนาข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร และบุคลากรทางการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

3. หน้าที่ความรับผิดชอบของส่วนราชการในสำนักงานการศึกษา มีดังนี้

สำนักงานเขต มีผู้อำนวยการเขตเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการสามัญ ข้าราชการครู และลูกจ้างกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบการปฏิบัติราชการภายในเขต เป็นหน่วยงานที่นำนโยบายของกรุงเทพมหานครมาปฏิบัติให้เกิดผลโดยตรงต่อประชาชน ประกอบด้วย 11 ฝ่าย แต่ละฝ่ายมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อไปยังสำนักงานการศึกษา ดังนี้

(1) ฝ่ายปกครอง มีหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณ รับเรื่องภายในหน่วยงาน และนอกหน่วยงาน รวมถึงการประสานงานด้านการศึกษา ระหว่างสำนักงานการศึกษา และโรงเรียน จากโรงเรียนเพื่อส่งผ่านการศึกษาต่อไปยังสำนักงานการศึกษา

(2) ฝ่ายทะเบียน มีหน้าที่ให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลด้านทะเบียนราษฎร

(3) ฝ่ายโยธา มีหน้าที่ ดูแลการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างและประมาณประกอบการจัดทำงบประมาณประจำปี

(4) ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มีหน้าที่ ตรวจสอบสุขภาพในโรงเรียน และความสะอาดรอบบริเวณโรงเรียน

(5) ฝ่ายรายได้ มีหน้าที่ ส่งภาษีหัก ณ ที่จ่ายที่โรงเรียนได้รับจากผู้ค้าภายในโรงเรียน

(6) ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ มีหน้าที่ จัดเก็บมูลฝอยและขนถ่ายสิ่งปฏิกูลในโรงเรียน

(7) ฝ่ายการคลัง มีหน้าที่ ตรวจสอบการจัดเก็บฎีกาเบิกจ่ายเงินงบประมาณทางราชการ

(8) ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการ มีหน้าที่ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ชุมชน

(9) ฝ่ายเทศกิจ มีหน้าที่ บริการโรงเรียนด้านการจราจร อำนวยความสะดวก และดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยบริเวณโรงเรียน

(10) ฝ่ายการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานในเชิงนโยบาย โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสานตรวจสอบกลั่นกรองงานด้านบริหารบุคคล และสวัสดิการของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา วางแผนการรับนักเรียน ตรวจสอบ และจัดทำบัญชี รายชื่ออายุเด็กถึงเกณฑ์ อายุภาคบังคับ ส่งเสริม และพัฒนาความรู้ ความสามารถ และประเมินผลการปฏิบัติงานดำเนินงานศูนย์วิชาการ ดำเนินงานด้านการเงิน งบประมาณ และหน้าที่อื่นๆ ตามที่ผู้อำนวยการเขตมอบหมาย

(11) โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานเขต และจะอยู่ภายใต้นโยบาย และกำกับดูแลของสำนักงานการศึกษา ในการบริหารจัดการระดับโรงเรียน

กรุงเทพมหานคร ได้ริเริ่มดำเนินการให้โรงเรียนมีความสามารถในการบริหารจัดการด้วยตนเองมีความคล่องตัวในการบริหาร และจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4. บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน

- (1) กำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปี
- (2) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- (3) จัดการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- (4) บริหารงานตามที่ได้รับมอบหมายด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป
- (5) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (6) จัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษา
- (7) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. แนวทางการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2555)

เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่กระทบต่อประชากรกรุงเทพมหานคร โดยตรง กรุงเทพมหานคร ในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการพัฒนาการศึกษาจนได้รับการรับรองมาตรฐานการประกันคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาเอกชน (องค์กรมหาชน) หรือ สมศ. คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานครได้กำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ให้เป็น Smart Student Teacher Smart Principal ในกรอบใหญ่ คือ Smart School และได้กำหนดให้มีการประเมินคุณภาพมาตรฐาน โรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานครตามกรอบนโยบาย Smart School

- (1) ด้านการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็น SMART SCHOOL โดยมีความหมายตามนโยบายดังนี้

S : Success การเรียนรู้สู่ความสำเร็จ หมายถึง ความสำเร็จที่ได้รับการยอมรับของโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ครู และนักเรียน

M : Morality การเรียนรู้คู่คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียน กรุงเทพมหานครเป็นคนดี ควบคู่กับการเป็นคนเก่ง ครูและผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวอย่างที่ดี

A : Activities การเรียนรู้คู่กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุข และเป็นจุดเด่นของโรงเรียน และความสำเร็จของนักเรียนตามศักยภาพ (ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ)

R : Relativity การเรียนรู้คู่ชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ที่สามารถนำไปเชื่อมโยงประยุกต์ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและท้องถิ่น

T : Technology การเรียนรู้คู่เทคโนโลยี หมายถึง การใช้เทคโนโลยีช่วยในการบริหารงานโรงเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการทางเทคโนโลยี

ทั้งนี้ส่งเสริมให้นักเรียนกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะ 8 ประการ คือ

(1.1) นักเรียนมีผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่กำหนด นำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

(1.2) นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

(1.3) นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์

(1.4) นักเรียนมีความสามารถใช้ทักษะทางภาษา และการสื่อสารเพื่อการสร้างสรรค์กิจกรรม

(1.5) นักเรียนสนใจแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถนำไปใช้เพื่อการสร้างสรรค์กิจกรรม

(1.6) นักเรียนมีนิสัยการเรียนรู้แบบ Discovery Learning Process

(1.7) นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือชุมชน สังคม และท้องถิ่น

(1.8) นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

(2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความมุ่งมั่น ใฝ่เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่

(2.1) มีความฉลาดทางอารมณ์

(2.2) เก่ง คณิต วิทย์ ควบคู่ไปกับภาษา และคอมพิวเตอร์

(2.3) รักชุมชน และรักกรุงเทพมหานคร

(2.4) รู้จักใช้ข้อมูลข่าวสาร

(2.5) มีนิสัยรักการอ่าน การเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2.6) คิดวิเคราะห์เป็น

(2.7) ยึดมั่นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(3) ด้านวิถีพุทธ วิถีธรรม สนับสนุนให้โรงเรียนดำเนินโครงการ วิถีพุทธ วิถีธรรม และการจัดการเรียนการสอน โดยนำหลักธรรมทางศาสนา มาบูรณาการในการจัดการเรียน การสอน

(4) ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง โดยอาศัยหลักการ 3 ประการ คือ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และมีเงื่อนไข 2 เงื่อนไข คือ ความรู้คู่คุณธรรม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 พึ่งพาตนเองเพื่อการเรียนรู้ (Learn to Know) มีความพร้อมในการ เรียนรู้ พึ่งพาตนเองได้ภายใต้ฐานคุณธรรม ประยุกต์ ทฤษฎีใหม่ “เรียนรู้เพื่อมีชีวิตอย่างพอเพียง” แนวทางการจัดการความรู้ในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ขั้นที่ 2 รวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ (Learn to Do) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ผ่านกระบวนการกลุ่ม สร้างคุณลักษณะ “ความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง”

ขั้นที่ 3 ก้าวหน้าไปสัมพันธ์กับชีวิตจริง (Learn to Be) มีการจัดการความรู้ ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และเชื่อมโยงความรู้กับเครือข่ายภายนอก

6. การจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2555, หน้า 24)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า School – Based Management หรือ SBM หมายถึง แนวคิดการกระจายอำนาจ และการจัดการศึกษาไปยังโรงเรียน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น หลักการสำคัญของการบริหาร โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่

(1) หลักการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา โดยหน่วยงานต้นสังกัดควรกระจาย อำนาจในการบริหารจัดการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหาร ทั่วไป เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น

(2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยโรงเรียนควรปรับวัฒนธรรมในการ ทำงานเป็นทีม บริหารจัดการ โดยองค์กร และบุคคล และมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกลไกสำคัญในการบริหาร

(3) หลักการบริหารจัดการที่ดี หรือ ธรรมมาภิบาล โดยโรงเรียนมีการบริหาร จัดการแบบมีส่วนร่วมคำนึงถึงกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ยึดหลักคุณธรรม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และความคุ้มค่า

7. แนวทางดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้ประสบความสำเร็จ ควร
ดำเนินการ ดังนี้

(1) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

(1.1) สร้างความตระหนักแก่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาสร้างทีมงาน สร้างความเข้าใจ ความจำเป็นในการบริหารการจัดการโดยใช้โรงเรียน
เป็นฐาน

(1.2) การส่งเสริมความรู้ของผู้บริหาร และบุคลากรในด้านความรู้ ความ
เข้าใจ รูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน อาจใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การศึกษาดูงาน
และวิธีอื่นๆ

(1.3) จัดโครงสร้าง แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดระบบการทำงานให้
ชัดเจน เพื่อให้ผู้รับผิดชอบ เข้าใจถึงภาระงานอย่างแท้จริง ไม่ซ้ำซ้อน มีประสิทธิภาพ และ
ประสิทธิผล

(2) การพัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาท
สำคัญในการมีส่วนร่วมการบริหาร และตัดสินใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จึงควรส่งเสริม
ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีสมรรถนะในด้านต่างๆ คือ

(2.1) มีความรู้ความเข้าใจ รับผิดชอบหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
ตามพระราชบัญญัติการศึกษา การบริหารการศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกัน
คุณภาพการศึกษา

(2.2) ความสามารถเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา เช่น การจัดทำหลักสูตร
การทำแผนพัฒนาโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน

(3) ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์
มีความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นผู้นำด้านวิชาการ นักพัฒนา กล้าตัดสินใจ กล้า
เปลี่ยนแปลงที่จะเชื่อมโยงการจัดการด้านต่างๆ ของสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

(4) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา บุคลากร
เพื่อสร้างองค์ความรู้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ต่อชุมชน ต่อครู และต่อนักเรียน

(5) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศ เพื่อการบริหาร เพื่อใช้ในการ
ตัดสินใจ และด้านการจัดการเรียนการสอน สามารถเรียกใช้ได้ทันที

8. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วย
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 (สำนักการศึกษา
กรุงเทพมหานคร, 2555, หน้า 37)

- (1) เสนอแนวทางการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- (2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของสถานศึกษา
- (3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- (4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในและการประเมินภายนอก
- (5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน
- (6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ
- (7) เสนอแนวทางและมีส่วนร่วม ในการส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา
- (8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่น และชาติ
- (9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น
- (10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีการศึกษา และผลการประเมินจากหน่วยงานภายนอกก่อนเสนอต่อสาธารณชน
- (11) พิจารณาเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานศึกษาต่อผู้อำนวยการสำนักการศึกษา หรือผู้ที่ผู้อำนวยการสำนักศึกษามอบหมาย เพื่อพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา
- (12) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือเพื่อดำเนินการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร
- (13) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

9. เงื่อนไขการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้ประสบความสำเร็จ

- (1) ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในหลักการบริหารแบบ SBM สามารถนำรูปแบบมาใช้ในการบริหารอย่างจริงจัง และถูกต้อง จึงจะเป็นผู้นำสู่การปฏิบัติได้
- (2) ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำความเข้าใจกับครู และครูต้องพัฒนาทักษะของตนเองในทุกๆ ด้าน เพื่อรองรับภาระงานที่เพิ่มขึ้น
- (3) ผู้บริหารโรงเรียนต้องสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม และสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการให้ชัดเจน
- (4) กรุงเทพมหานครและสำนักงานการศึกษาต้องปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียนมีความสะดวกและคล่องตัวในการบริหารจัดการมากขึ้น

10. แนวโน้มการพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครในอนาคต (พ.ศ. 2558 – 2565)

- (1) พัฒนานักเรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพเน้นการปลูกฝัง และเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่พอเพียง
- (2) พัฒนานักเรียนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มสมรรถนะในการแข่งขันระดับนานาชาติ เพื่อพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ บนรากฐานความเป็นไทย มีความรู้ ความคิด และมีคุณธรรม
- (3) ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายทำวิจัย และนำผลการวิจัยมาเพิ่มพูนความรู้ และการเรียนรู้ของตนเอง พัฒนาสังคม และชุมชน
- (4) ส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม บนฐานของศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร และนักเรียนทุกคนใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ
- (6) ระดมทรัพยากร และการลงทุน เพื่อจัดการศึกษาอย่างพอเพียง

11. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร 2551, หน้า 7) จำนวน 438 โรงเรียน ได้แบ่งกลุ่มการบริหารออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง มี 9 เขต ประกอบด้วย เขตดุสิต เขตสัมพันธวงศ์ เขตพระนคร เขตพญาไท เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตราชเทวี เขตดินแดง เขตวังทองหลาง เขตห้วยขวาง

กลุ่มกรุงเทพใต้ มี 10 เขต ประกอบด้วย เขตยานนาวา เขตบางคอแหลม เขตบางนา เขตพระโขนง เขตคลองเตย เขตวัฒนา เขตสาทร เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตสวนหลวง

กลุ่มกรุงเทพเหนือ มี 7 เขต ประกอบด้วย เขตจตุจักร เขตบางเขน เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตสายไหม เขตบางซื่อ เขตดอนเมือง

กลุ่มกรุงเทพตะวันออก มี 9 เขต ประกอบด้วย เขตบึงกุ่ม เขตลาดกระบัง เขตบางกะปิ เขตคันนายาว เขตสะพานสูง เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตคลองสามวา เขตประเวศ

กลุ่มกรุงธนเหนือ มี 8 เขต ประกอบด้วย เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อยเขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา

กลุ่มกรุงธนใต้ มี 7 เขต ประกอบด้วย เขตภาษีเจริญ เขตบางบอน เขตราษฎร์บูรณะ เขตบางแค เขตบางขุนเทียน เขตทุ่งครุ เขตหนองแขม

แนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษา

1. ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

กำพล ฤทธิรักษา (2545, หน้า 13) สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ชุมชนและสังคมร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการ เพื่อให้ภารกิจของสถานศึกษา ที่รับผิดชอบประสบผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

เกียรติยศ เอี่ยมคงเอก (2546, หน้า 8) สรุปไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารการศึกษาของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งเสริมให้การบริหารงานสถานศึกษา เกิดสัมฤทธิ์ผล มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารอาคารสถานที่ และบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชน

วรุณยุพา วิโนทพรรษ์ (2546, หน้า 10) สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ผู้บริหารร่วมกับผู้เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษา โดยใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงินวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้บรรลุผลตามอุดมการณ์ของหลักสูตร คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ภคินี ดอกไม้งาม (2546, หน้า 31) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่จัดกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อสมาชิกในสังคมและประเทศและช่วยพัฒนาบุคลิกภาพทั้งสติปัญญาร่างกายและจิตใจ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีและมีความสุขในชีวิตตามสมควรแก่สภาพของตน

มณีรัตน์ ภิญโญภาพสกุล (2549, หน้า 13) ได้กล่าวสรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารของสถานศึกษา ที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ที่มีความร่วมมือของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีการวางแผนการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา

ทรงวิทย์ ชูวงศ์ (2550, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการของกลุ่มบุคคลในการบริหารจัดการในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง หลักการตรวจสอบถ่วงดุล เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ให้สามารถพัฒนาคน (นักเรียน) ให้มีคุณภาพ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

บึงอร จันกรม (2552, หน้า 26) ได้สรุปความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ร่วมกัน ปฏิบัติ เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานให้ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่โรงเรียนตั้งไว้ ประกอบด้วยการบริหาร 4 ด้าน คือการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้เพื่อการ พัฒนาศักยภาพของโรงเรียนและ ผลผลิตของโรงเรียน คือ นักเรียนที่สำเร็จออกไปให้เป็นที่ยอมรับ จากภายนอกและภายในอย่าง แท้จริง

สมคิด มาวงศ์ (2554, หน้า 11) ได้สรุปว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกด้าน ที่เกิดจากบุคลากรหลายๆ คน ร่วมมือกันบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยวิธีการ จัดการองค์การที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหลายฝ่าย ร่วมมือกันดำเนินการจัดกิจกรรม โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการ บริหาร เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของ การศึกษามากที่สุด

2. ความสำคัญและความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา

พนัส หันนาคินทร์ (2529, หน้า 25) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ไว้ว่าเป็นภารกิจของผู้บริหารเพื่อให้งานบรรลุตามอุดมการณ์ที่ตั้งไว้ ทั้งยังข้อสังเกตว่าการบริหาร สถานศึกษา มุ่งหวังที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

สมคิด บางโม (2544, หน้า 153) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นแหล่งพัฒนาประชากรของประเทศสำคัญยิ่ง เนื่องมาจากว่าสถานศึกษา เป็นหน่วยงานที่ใช้ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์จำนวนมาก เพื่อใช้ในการพัฒนาคน หากการจัดการบริหารงานในสถานศึกษาขาดประสิทธิภาพผลผลิตของสถานศึกษา คือ นักเรียนที่สำเร็จออกไป ย่อมมีประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งส่งผลไปถึงการพัฒนาประเทศย่อมจะล่าช้าตามไปด้วย

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545, หน้า 1-3) ได้สรุปว่าการบริหารการศึกษามีความสำคัญคือ เป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วม ดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการ ประเมินผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งการศึกษาส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาการ และเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม ยิ่งการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลจากการ พัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีด้านการสื่อสารใหม่ๆ พัฒนาการเหล่านี้ย่อม ทำทายต่อการบริหารการศึกษา ดังนั้นการบริหารการศึกษาจึงมีความสำคัญที่ต้องมุ่งไปสู่เป้าหมาย ที่พึงประสงค์ร่วมกันของสังคม ต้องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของมนุษย์อย่างแท้จริง ตรงตาม เป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธนา ชุตทองม้วน (2550, หน้า 10) ได้สรุปว่าการบริหารสถานศึกษานั้นเป็นงานที่จะต้องใช้ความรอบคอบให้มากยิ่งขึ้น เพราะสิ่งสำคัญผู้บริหารนั้นจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถพร้อมประสบการณ์ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ กิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กระบวนการบริหารการศึกษาคือ การวางแผนหรือวางโครงการอย่างกว้างๆ ซึ่งจะต้องเรียงลำดับถึงความสำคัญก่อนหลังมีงานอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันควรวางแผนวิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นๆ ก่อนลงมือปฏิบัติการ การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการวางแผนให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น โดยการประสานงานกันระหว่างเพื่อนร่วมงานให้มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน การมอบภาระหน้าที่นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมอบให้คนที่ทำหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบสูง และเป็นคนที่เข้าใจงานได้อย่างดี ยิ่ง คำสั่งที่ลงมานั้นสามารถสนองได้อย่างเต็มที่

สุชิน เรื่องบุญส่ง (2551, หน้า 9) ได้สรุปว่า การบริหารการศึกษามีความจำเป็น เพราะต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนเฉพาะด้านที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญมาดูแลรับผิดชอบ เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การบริหารการศึกษา จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้หรือเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือ จำเป็นที่ขาด

ไม่ได้ ในสังคมสมัยใหม่มีความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาได้ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นพลังสำคัญสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนา ทั้งสำหรับ บุคคล และสำหรับสังคม ประเทศชาติโดยรวม

อรรถย แสงทอง (2552, หน้า 22) ได้สรุปว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จะต้องทำเป็นกระบวนการ โดยกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั่นก็คือการพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ และเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสามารถนำองค์กรให้อยู่รอด ต้องกำหนดแผนงานวิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ โดยพึงพึงงบประมาณจากรัฐที่มีไม่มากนักด้วยความประหยัด ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ทั้งคน เงิน เวลาและทรัพย์สินอย่างอื่น เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

สมคิด มawangศ์ (2554, หน้า 12) ได้กล่าวสรุปว่า การบริหารการศึกษานั้นมีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการพัฒนาบุคคล พัฒนาสังคม หรือการพัฒนาประเทศชาตินั้นต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝน พัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้ การบริหารการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ความรู้ที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับสถานการณ์จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ การพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่องจึงเปรียบเสมือนขุมพลังสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนา ทั้งสำหรับบุคคล สังคม และประเทศชาติโดยรวม

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการทำงาน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ นั่นก็คือการพัฒนาสมาชิกหรือผู้รับบริการทางการศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณภาพที่สังคมต้องการ ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องให้สถานศึกษาอยู่รอด โดยต้องกำหนดแผนงาน วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ ใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลอย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้คุ้มค่าที่สุด ซึ่งความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การจัดสรรทรัพยากร (Allocating) การกระตุ้น (Stimulating) การประสานงาน (Coordinating) การประเมินผล (Evaluatong)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2546, หน้า 1) ได้กล่าวว่ากระบวนการบริหารการศึกษา เพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์กร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling)

กูลิค และเออร์วิค (Luther H.Gulick and Lyndall Urwick อ้างถึงใน สุพจน์ พันธุ์ชูเพชร, 2548, หน้า 12) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการบริหารงานของ ซึ่งได้เสนอกระบวนการบริหารไว้ 7 ประการเรียก ย่อๆ ว่า “POSDCoRB” โดยมีกระบวนการบริหาร ดังนี้

(1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนแนวทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

(2) การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน การจัดสายงาน

(3) การจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงาน การควบคุมการปฏิบัติงาน

(4) การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการในการตัดสินใจ และการสั่งการในกิจการ ต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะทั่วๆ ไป และในลักษณะเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและการควบคุมการปฏิบัติงาน

(5) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือในการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันและกลมกลืนกัน

(6) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงาน ได้ทราบความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าของกิจการในหน่วยงาน

(7) งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบ และรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณ การทำบัญชี

พระธรรมโกศาจารย์ (ปริญญา สมัยการ, 2551, หน้า 25) กล่าวถึง การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่า

หน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ

(1) P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

(2) O คือ Organizing หมายถึง คือ การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

(3) S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

(3) D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

(4) C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

สมคิด มawang (2554, หน้า 13) ได้สรุปว่า กระบวนการบริหารการศึกษา คือ แนวทางเทคนิคหรือวิธีการ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการหลักๆ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการ การประสานงาน การควบคุมงาน การตัดสินใจ การจัดคนเข้าทำงาน การจัดสรรทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร การประเมินผล และการปรับปรุง รวมทั้งการกระตุ้นหรือการจูงใจที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการปฏิบัติการกิจการบริหาร การศึกษา ให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นหัวใจหลักของผู้บริหารจำเป็นต้องทราบกระบวนการทางการบริหาร และต้องมีทักษะในการใช้กระบวนการทางการบริหารทุกขั้นตอนอย่างมีแนวคิดและความเหมาะสม

จากที่ได้นำเสนอข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้สำหรับตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ที่เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยนำทรัพยากรมาใช้อย่างประหยัด โดยการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้บุคคลต่างๆ เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ซึ่งกระบวนการบริหารดังกล่าวนี้ถือว่าการปฏิบัติงานของผู้บริหารต้องปฏิบัติ ตามลำดับขั้นตอน ให้เป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

1. หลักการและแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบ มุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (Quality Management) ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลผลิตขององค์กรจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 9-10)

2. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การประกันคุณภาพการศึกษา” ไว้หลายแนวคิดด้วยกัน ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งนำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา คือ ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการ โดยตรงได้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

อรรถพร จินะวัฒน์ (2546, หน้า 160-161) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

(1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่น และสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

(2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

(3) ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพ และมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษาที่มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

แสวง ชุนดี (2547, หน้า 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

ประชง วัฒนชัย (2548, หน้า 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกลไกในการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักประกันว่า สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ผู้รับบริการและสังคมโดยรวมยอมรับว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือและตรวจสอบได้

สัจด์ สอนสาย (2549, หน้า 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนเกิดคุณลักษณะ ตรงตามมาตรฐานการศึกษา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ

ประเสริฐ แยมชุมพร (2550, หน้า 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา และเป็นกลไกที่นำพาการศึกษาทำให้เกิดคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่า ผลผลิตของสถานศึกษา คือ นักเรียนที่มีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์และคาดหวัง

สำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมมหาชน) (2553, หน้า 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การสร้างมาตรฐานคุณภาพของการบริหารจัดการ และดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการเชิงคุณภาพที่เน้นการวางแผนป้องกันอย่าง

เป็นระบบ ไม่ให้เกิดความผิดพลาด การประกันคุณภาพเป็นวิวัฒนาการที่ต่อเนื่องจากการตรวจสอบ และการควบคุมคุณภาพ ซึ่งเน้นความสำคัญของคุณภาพ ประสิทธิภาพ เครื่องมือ และเทคนิควิธีวัด สิ่งที่เพิ่มมากขึ้นมาก็คือ การสร้างความมั่นใจโดยมีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาด เริ่มตั้งแต่ขั้นการออกแบบและขั้นดำเนินงานจนถึงขั้นที่ได้ผลผลิตออกมา นอกจากนี้จะมีการนำผลการประเมินทุกขั้นตอนมาใช้เพื่อการวางแผน ออกแบบและการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

3. ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ความต้องการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นกระแสเรียกร้องจากผู้รับผลจากการจัดการศึกษา จำเป็นที่บุคคลในวงการศึกษาจะต้องแสวงหาวิธีการต่างๆ ที่จะสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยที่เป็นหน่วยงานที่มีภาระรับผิดชอบต่อผู้รับบริการการศึกษาโดยตรง ให้มีการดำเนินการทั้งในด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิต มีมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจในคุณภาพการบริหารจัดการของหน่วยงานที่จัดการศึกษาโดยตรง คือ โรงเรียนและคุณภาพของผลผลิตที่เน้นการกำกับดูแล ควบคุม การดำเนินงานทุกขั้นตอน มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง เป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ที่จะทำให้การศึกษาเป็นเลิศอย่างแท้จริง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ สถานศึกษาจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญ และนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไป ปฏิบัติอย่างจริงจัง (สำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2553, หน้า 63-64)

สำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สำนักงานรับรอง และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2553, หน้า 2) ได้มีการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐาน หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ

- (1) ทราบระดับคุณภาพของสถานศึกษาในการดำเนินการพันธกิจต่างๆ
- (2) สถานศึกษาได้พัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (3) เกิดความก้าวหน้าของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- (4) หน่วยงานต้นสังกัด สาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบระดับคุณภาพและพัฒนาการในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

กรุงเทพมหานคร (สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2545, หน้า 15) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

(1) เพื่อเป็นการพัฒนา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) เพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมมีความมั่นใจว่าโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจะมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

(3) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนและองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 1-4) ได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษากำหนดเป็น 3 ข้อ สรุปได้ดังนี้

(1) รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรที่ให้อำนาจให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท

(2) รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

(3) โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียน และผู้ปกครอง ตามมาตรฐานที่กำหนดของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

4. หลักการในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพของสถานศึกษา เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่าสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตต้องมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งบุคลากรของสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและยึดหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 11)

(1) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดแก่ผู้เรียน

(2) การที่จะดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมาย สถานศึกษาต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่กระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดย

สถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

(3) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพเป็นไปตาม ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

จากหลักการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าว พอจะสรุปใจความสำคัญ ได้ว่า หลักการประกันคุณภาพ คือ การสร้างความพึงพอใจ ความมั่นใจต่อผู้รับบริการว่า สถานศึกษา สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการดำเนินงานของทุกฝ่าย และถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานปกติ ของบุคลากร ไม่ใช่การจัดฝึก จุดหมายสำคัญคือ คุณภาพของผู้เรียน

5. แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องมีบุคลากรในโรงเรียนต้องทราบแนวคิด และสามารถนำเอาแนวคิดนี้มายึดเป็นหลักในการพัฒนาการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ แนวความคิดไว้ ดังนี้

สำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2553, หน้า 5) ได้ ให้แนวคิดไว้ว่า แนวคิดและหลักในการประเมินคุณภาพภายนอกตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติโดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้ความมั่นใจว่า ผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นใดก็ตาม โดยระบบประกัน คุณภาพเป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่าง ต่อเนื่องและยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 7) ได้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

(1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนา สถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

(2) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัด

สีปพนนท์ เกตุทัต (2541, หน้า 3-5) ได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้ สถานศึกษาทุกระดับจะต้องมีกลไกควบคุมคุณภาพการเรียนการสอนที่ดี คุณภาพของการบริการต่างๆ ที่จะให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบได้โดยให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความตระหนักแก่ประชาชนให้สนใจเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2541, หน้า 32) ได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด รัฐจะต้องกระจายอำนาจการกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ งานบุคลากรและทรัพยากร สถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท รัฐต้องสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและนอกจากนี้ รัฐจะต้องจัดให้มีการควบคุมคุณภาพการศึกษามีระบบตรวจสอบและแทรกแซงคุณภาพการศึกษาและระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา

จากแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้น รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้สถานศึกษา สถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นๆ ซึ่งจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพที่เป็นระบบชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

6. องค์ประกอบการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สนองความต้องการของชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง จึงได้มีการกำหนดองค์ประกอบการพัฒนาที่สำคัญในการประกันคุณภาพไว้ 3 ส่วน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 8-9)

(1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) การควบคุมคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนา หรือแนวทางการดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

(1.1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Educational Standards) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐาน

การศึกษาระดับชาติ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาต่อไป

(1.2) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินการพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่างๆ ที่มีผลต่อการศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในด้านการพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารทางการศึกษา กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนการสอน และการสนับสนุนปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(2) การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาหรือแนวทางดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

(2.1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาทั้งระบบ โดยสถานศึกษาประเมินตนเอง แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

(2.2) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด แล้วจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

(2.3) การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้มาตรการต่างๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

(3) การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality Accreditation) เป็นกระบวนการพัฒนาหรือแนวทางดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง

7. กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

สมเฝ้า ช้างพัง (2546, หน้า 20-21) ได้สรุปกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาไว้
ดังนี้

- (1) จัดโครงสร้างการบริหารให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประสานกัน
  - (2) แต่งตั้งบุคลากรทางการศึกษาโดยให้มีหน้าที่กำหนดแนวทาง ข้อเสนอแนะ และรายงานคุณภาพการศึกษาภายใน
  - (3) จัดทำระบบสารสนเทศต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
  - (4) กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อครอบคลุมการเรียนรู้ในชุมชน และได้มาตรฐานการศึกษา
  - (5) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมายและวิธีการดำเนินงานเป็นหลักฐานทางทฤษฎี หรือผลการวิจัย
  - (6) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็น ไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
  - (7) ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมทุกงานและนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนา
  - (8) จัดให้ผู้เรียนได้รับการประเมินผลด้วยเครื่องมือมาตรฐาน โดยขอความร่วมมือจากเขตพื้นที่
  - (9) จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีโดยระบุความสำเร็จที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพพร้อมหลักฐานข้อมูลต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)
(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน), 2553, หน้า 45) สรุป
กระบวนการประกันคุณภาพไว้ดังนี้

- (1) จัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา
- (2) แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการ กำหนดแนวทาง วิธีการดำเนินการ กำกับติดตาม ให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การดำเนินการ ประกันคุณภาพการศึกษา และเสนอแต่งตั้งคณะบุคคล ทำหน้าที่ตรวจสอบทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- (3) จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษา

(4) กำหนดมาตรฐานการศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่นและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(5) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

(5.1) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

(5.2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและสภาพความสำเร็จไว้อย่างเป็นรูปธรรม

(5.3) กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัยที่อ้างอิงได้

(5.4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

(5.5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

(5.6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(5.7) กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

(6) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

(7) ดำเนินการ ตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพการศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง และนำผลการตรวจสอบไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

(8) จัดให้ทุกคนในสถานศึกษาได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

(9) จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชน

(10) หน่วยงานต้นสังกัด ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

(11) หน่วยงานต้นสังกัด ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยครั้งหนึ่งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาทราบ

(12) หน่วยงานต้นสังกัด ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิค วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา คือ แนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการบริหารอย่างมีคุณภาพที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร บุคลากร ในสถานศึกษาและบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและเข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น โดยมีหน่วยงานต้นสังกัด ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

8. การบริหารจัดการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจรเดมมิ่ง (PDCA) การประกันคุณภาพต้องไม่แปลกแยกจากการทำงานปกติของสถานศึกษา ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยเหตุนี้ การประกันคุณภาพของสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สร้างความมั่นใจให้ทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรของสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้น สถานศึกษาควรมีแผนหรือแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ได้บัญญัติให้มีการกำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษา และเพื่อให้หน่วยงานต่างๆ สามารถดำเนินการเรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานและปฐมวัย เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ มีสาระ 8 ประการ ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน), 2544, หน้า 35-36)

(1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ทำหน้าที่กำหนดแนวทางวิธีในการดำเนินการ กำกับติดตาม ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการดำเนินการ เสนอแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา รวมทั้งการให้มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอ ต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

(2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นอย่างเป็นระบบ กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาการ ผลการวิจัย ข้อมูลประจักษ์ที่อ้างอิงได้ มีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ กำหนดบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้อง และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

(5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง ผลการตรวจสอบนำไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(6) การประเมินคุณภาพการศึกษาโดยจัดให้ผู้เรียนทุกคน ทุกระดับชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

(7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายในแผนและผลประเมินตามข้อ 6. เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

(8) การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดทำการส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ให้หน่วยงานต้นสังกัดทำการตรวจสอบทบทวนคุณภาพของสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้งในทุกสามปี

9. การบริหารจัดการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การบริหารจัดการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไว้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 23)

- (1) การศึกษาและการเตรียมการ
- (2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
- (3) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้
- (4) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

(5) การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา

(6) การเตรียมรับการประเมินจากภายนอก

องค์ประกอบที่ 1 การศึกษาและการเตรียมการ

การศึกษาและการเตรียมการ เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญมากเพราะเป็นการสร้าง การรับรู้ ความตระหนัก และการยอมรับ ตลอดจนความพร้อมในด้านต่างๆ ที่จะทำให้ครูและ บุคลากรทุกคนร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 26-29)

(1) การตั้งคณะทำงานศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องคัดสรรครูหรือบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เสียสละ พุ่งเพ่งทั้งร่างกาย แรงใจ สติปัญญาและเวลาที่สามารถร่วมกันทำงาน ได้อย่างมีคุณภาพ ตั้งเป็นคณะทำงานในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยที่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหัวหน้าคณะทำงาน ซึ่งคณะทำงานนี้ควร เป็นทีมงานเล็กๆ มีบทบาทหน้าที่ดังนี้ คือ

(1.1) ศึกษาแนวคิด รูปแบบ วิธีการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสาร สื่อต่างๆ การไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ สักยภาพของตนเอง ตลอดจนนำแนวทางของหน่วยงานอื่นมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อการกำหนดและ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

(1.2) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดย กำหนดรูปแบบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะสอดคล้องกับระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด และจะต้องสามารถทำให้ระบบการประกัน คุณภาพการศึกษานั้น สามารถปฏิบัติการในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(1.3) สร้างสื่อ/เอกสาร/คู่มือ และเครื่องมือเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา โดยประสานงานกับครู หรือบุคลากรในฝ่ายต่างๆ ในการสร้างสื่อ/ เอกสาร/คู่มือ และเครื่องมือต่างๆ ที่จะทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไป อย่างมีระบบและมีคุณภาพ

(2) การให้การศึกษแก่ครูและบุคลากร

ความรู้ ความเข้าใจและการยอมรับตระหนักในคุณภาพและความสำคัญของการ ประกันคุณภาพทางการศึกษาของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผนในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและโน้มน้าวใจให้ครูและบุคลากร ยอมรับ และผูกพันที่จะร่วมมือ ร่วมใจในการ

พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยแนวคิด การประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และการร่วมคิด ร่วมทำ การกระจายอำนาจทางการศึกษา และการแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

(3) การตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา การตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการต่างๆ เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสร้างทีมงานและการพัฒนาทีมงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของทีมงานต่างๆ ตลอดจนการพัฒนาความรู้ ความสามารถ กระบวนการทำงานเป็นทีมงาน ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สิ่งที่ผู้บริหารและทีมงาน หรือครูและบุคลากรทุกคนต้องตระหนัก คือ คุณภาพของผู้เรียนทุกคนที่เป็นเป้าหมายความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งทีมงานทุกคนจะต้องมีความรู้อย่างดี ในเรื่องระบบและแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา

การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบในการดำเนินการ ดังนี้

(1) การจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตนเองได้ ซึ่งมาตรฐานนั้นต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานการศึกษาระดับชาติ และมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการศักยภาพและความพร้อมของสถานศึกษา โดยแนวทางในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีดังนี้

(1.1) แต่งตั้งคณะทำงานศึกษามาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น วิเคราะห์ ศักยภาพ ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา และนำมายกร่างกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา

(1.2) จัดประชุมเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณา กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาทั้งครู และบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนจากคณะกรรมการสถานศึกษา

(1.3) ปรับปรุงและจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หลังจากผ่านความเห็นชอบของทุกฝ่าย

(1.4) เผยแพร่และสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก ความผูกพัน ที่ทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจในการดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ทุกคนร่วมกันกำหนด

(2) การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาและการพัฒนาระบบสารสนเทศ

ข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษาจะถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ตามระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา ตั้งแต่ระบบการควบคุมคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศมาแสดงคุณภาพหรือความสามารถในปัจจุบันของสถานศึกษาว่าอยู่ในระดับใด สูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานเพียงใด ซึ่งข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้ เรียกว่า ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ส่วนระบบในการทบทวน ตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาก็จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงผลสำเร็จ หรือความก้าวหน้าในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในหนึ่งรอบปีว่า สถานศึกษามีคุณภาพหรือความสามารถในการจัดการศึกษาเพียงใด มีจุดแข็งจุดอ่อนในเรื่องใด จะได้ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ผลสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สำหรับระบบการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาก็เช่นกัน ที่จะต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาที่แสดงว่า สถานศึกษามีคุณภาพและมีมาตรฐานเพียงใด สามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพได้ตามมาตรฐานการศึกษาและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาหรือไม่ มีกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนเพียงใด และสมควรหรือเหมาะสมที่จะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาหรือไม่ ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยจัดทำให้เป็นระบบ ถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน สามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศได้ตลอดเวลา

(3) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่จะได้มาซึ่งแผนการดำเนินงานรายปีของสถานศึกษา โดยนำเอายุทธศาสตร์และกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละปีการศึกษามาดำเนินการวางแผนเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี อย่างไรก็ตามในแต่ละปีสถานศึกษาอาจจะมีความต้องการจำเป็นที่นอกเหนือไปจากที่ได้กำหนดไว้ เช่น การปรับเปลี่ยนมาตรฐานและตัวชี้วัดของสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายด้านการศึกษาของรัฐ ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด หรือความต้องการจำเป็นของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ทำให้สถานศึกษาต้องวางแผนการดำเนินงานรายปีอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติการ

ประจำปีที่ดีและมีคุณภาพมากที่สุด ดังนั้นในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
สถานศึกษาควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(3.1) ตั้งคณะทำงานพิจารณากรอบแผนงาน/โครงการของ
สถานศึกษา

(3.2) จัดประชุมพิจารณากรอบแผนงาน/โครงการและงบประมาณของ
สถานศึกษา

(3.3) ให้ทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนปฏิบัติการของฝ่าย

(3.4) จัดประชุมชี้แจงและพิจารณาแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

(3.5) ปรับปรุงและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

(3.6) ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา

(3.7) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ

(4) จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา คือ การสร้างหรือกำหนด
แนวปฏิบัติ หรือวิธีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและมาตรฐานให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาปฏิบัติ
โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด และตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของการปฏิบัติตาม
มาตรฐานการปฏิบัติงานนั้น การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ควรมีทั้ง 3 ระดับ
ดังนี้

(4.1) มาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เป็นข้อกำหนดหรือแนว
ปฏิบัติของบุคลากรทุกคนที่ต้องปฏิบัติ มาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษานี้จะมีลักษณะเป็น
บทบัญญัติการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เป็นวินัยหรือวัฒนธรรม คุณภาพที่
ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด และรับผิดชอบในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
สถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีการตั้งคณะทำงานร่างมาตรฐาน
ประชุม พิจารณาร่างมาตรฐานปรับปรุง และจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา พร้อม
ทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

(4.2) มาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด/งาน เป็นข้อกำหนดหรือแนว
ปฏิบัติที่แสดงวิธีการปฏิบัติงาน หรือกระบวนการในการทำงานของหมวด/งาน โดยบุคลากรเฉพาะ
ภายในหมวด/งานของตนเท่านั้นที่ร่วมกันกำหนดและปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้การ
ทำงานของทุกคนภายในหมวด/งาน มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน โดยมีวิธีการจัดทำ ดังนี้

(4.2.1) ร่วมกันวิเคราะห์/พิจารณามาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษากำหนดเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด/งาน ทั้งด้านผลผลิต กระบวนการ และปัจจัย

(4.2.2) ร่วมกันกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด/งาน

(4.2.3) ตรวจสอบ/ประเมินและปรับปรุงพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด/งานอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

(4.3) มาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติที่แสดงวิธีการทำงานหรือกระบวนการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาแต่ละบุคคล และมุ่งเน้นการปฏิบัติงานตามภารกิจหรือบทบาทหน้าที่ เช่น การสอน หรือการบริหาร ซึ่งมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรนี้จะทำให้บุคลากรทุกคนมั่นใจว่า การปฏิบัติหรือการทำงานของตนเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมีวิธีการจัดทำดังนี้

(4.3.1) แต่ละบุคคลยกร่างมาตรฐานการปฏิบัติงานของตนเอง

(4.3.2) ประชุมพิจารณาข้อมติร่างมาตรฐานการปฏิบัติงานของแต่ละคนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด/งาน

(4.3.3) ตรวจสอบ/ประเมิน และปรับปรุงพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

แนวทางในการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษานี้สถานศึกษาอาจจะใช้แนวคิดของเดมมิ่ง PDCA คือ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Action) หรือวิธีการเชิงระบบ (System Approach) หรือวิธีการและเทคนิคอื่นๆ ที่ทุกคนเห็นว่าเหมาะสม เพื่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ 3 การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) การทบทวนแผนการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทุกคนมีส่วนร่วมกำหนดตัดสินใจ และพร้อมที่จะดำเนินการตามแผนอย่างมีคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ข้อมูลพื้นฐานการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีและมาตรฐานการปฏิบัติงาน

(2) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน ในระบบปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ทุกคนได้รับการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองและทีมงานอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ มีความมั่นใจในความก้าวหน้าและความสำเร็จของสถานศึกษาที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยเตรียมบุคลากรให้เกิดคุณลักษณะ ดังนี้

- (2.1) มีความรู้ความเข้าใจการประกันคุณภาพการศึกษา
- (2.2) มีจิตสำนึก ความรู้สึกที่ดีในการประกันคุณภาพการศึกษา
- (2.3) มีการทำงานเป็นทีม
- (2.4) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- (2.5) มีการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานและการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน
- (2.6) มีระบบการทำงานที่มีคุณภาพ
- (2.7) มีภาวะผู้นำเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
- (2.8) มีการพัฒนาตนเอง

(3) จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การจัดเอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา มีการจัดแหล่ง/ศูนย์บริการทางวิชาการ ระบบข้อมูล สารสนเทศ อาคารสถานที่ ห้องประชุม และบรรยากาศสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการ ปฏิบัติงานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการกำหนดและดำเนินการตาม ยุทธศาสตร์ เพื่อให้การปฏิบัติตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเน้นกระบวนการควบคุมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา ในเรื่องกำหนดนโยบาย กำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงาน กำหนดระบบ/มาตรการ ควบคุมการปฏิบัติงานกำหนดระบบการตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินการ และกำหนดปฏิทิน การปฏิบัติงาน

(5) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล เป็นการสร้างความตระหนักใน ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของบุคลากรและทีมงานทุกคน ตลอดจนการปรับปรุงพัฒนางานให้ ได้คุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

(5.1) สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลของสถานศึกษา

(5.2) การมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการวางแผน และดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

(5.3) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด/งาน และรายมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

(5.4) การให้ข้อมูลป้อนกลับ การสร้างขวัญกำลังใจ และการปรับปรุงพัฒนา งานอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 4 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

ระบบการตรวจสอบ ทบทวน และการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศมาปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย สำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษานั้นเป็นการประเมินตนเอง คือ เป็นการประเมินผลการดำเนินงานในรอบปี ทั้งระบบด้วยบุคลากรของสถานศึกษาเอง ว่าในแต่ละปีการศึกษาจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายและจุดเน้นที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานหรือเกิดคุณภาพสูงสุด ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สถานศึกษาจะต้องนำเสนอผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เพื่อรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งแนวทางการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ควรมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

(1) การเตรียมการ

(1.1) สถานศึกษาดำเนินการวางแผนงานวางระบบการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และวางแผนกำหนดแนวทาง วิธีการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา ตลอดจนสร้างสื่อ/เครื่องมือ/คู่มือการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา

(1.2) สถานศึกษาดำเนินการคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการควรมาจากบุคลากรหลายฝ่าย โดยอาจจะมีผู้เกี่ยวข้องมาร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย เช่น ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียนหรือคณะกรรมการสถานศึกษา และในระยะแรกเริ่มต้นควรจัดให้มีการพัฒนาและฝึกอบรม เพื่อให้คณะกรรมการสามารถปฏิบัติการตรวจสอบและทบทวนได้อย่างมีคุณภาพ และเป็นไปตามแผนหรือแนวทางที่กำหนด

(2) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

(2.1) คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามระบบและแนวทาง หรือคู่มือการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

(2.2) คณะกรรมการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

(3) การสรุปผล

(3.1) คณะกรรมการประชุม เพื่อสรุปผลการตรวจสอบและทบทวน รวมทั้งจัดทำรายงาน

(3.2) คณะกรรมการนำเสนอผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การศึกษาให้ฝ่ายบริหาร และคณะกรรมการสถานศึกษาทราบ

(4) การรายงาน

(4.1) สถานศึกษาวางแผนและดำเนินการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยจัดทำเป็นรายงานประจำปี

(4.2) เสนอรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานต้นสังกัด ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

ผลการประเมินภายในของสถานศึกษานี้ จะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญของ สถานศึกษาในการวางแผนปฏิบัติการในปีต่อไป และใช้ปรับปรุงพัฒนาระบบงาน การปฏิบัติงาน และวิธีการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ต่อไป

สำหรับรายงานประจำปีของสถานศึกษา จะใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการนำเสนอผล การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ คณะกรรมการประเมินคุณภาพจากภายนอกสถานศึกษา และองค์กรประเมินภายนอก จึงจำเป็น อย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องแสดงผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละปีอย่างชัดเจน

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จะเป็นการสร้าง ความรู้สึกความภาคภูมิใจในความก้าวหน้า หรือผลสำเร็จของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ที่ได้ร่วมมือร่วมใจและมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาทำให้ทุกคนมีความพึงพอใจในผลสำเร็จของการดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาในแต่ละปี และยังเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาให้สูงขึ้นตลอดไป

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา

การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา เป็นการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ จากการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามาพิจารณาวางแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีมุ่งเน้นให้แผนปฏิบัติการประจำปีเป็นยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จ โดยมีเป้าหมาย จุดเน้นที่สำคัญ คือ คุณภาพของสถานศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ กระบวนการพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา จะถูกกำหนดลงในแผนปฏิบัติการ ประจำปี ซึ่งเกิดจากการนำข้อมูลสารสนเทศหรือผลจากการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพ การศึกษาในแต่ละมาตรฐาน แต่ละตัวชี้วัด ซึ่งยังไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนด จำเป็นต้องพัฒนา ปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลสารสนเทศเหล่านี้มาวิเคราะห์ คัดลึนใจ

วางแผนกำหนดเป็นยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จในแผนปฏิบัติการประจำปี ดังนั้นยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ ความต้องการ ความพร้อมและศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพหรือความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นผู้นำ กำหนดทิศทาง เป้าหมายของสถานศึกษาและสร้างผู้นำ สร้างทีมงานและพัฒนาทีมงานให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการที่จะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

องค์ประกอบที่ 6 การเตรียมรับการประเมินจากภายนอก

การเตรียมรับการประเมินจากภายนอก เป็นการเตรียมความพร้อมและความมั่นใจของสถานศึกษาที่จะรับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา การประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จะเกิดขึ้นใน 2 กรณีคือ

(1) สถานศึกษามีความพร้อมที่จะรับการประเมิน เพราะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด แล้วขอให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือองค์กรประเมินภายนอกมาประเมินคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้การรับรองมาตรฐานหรือประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

(2) สถานศึกษาได้ผ่านการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือองค์กรประเมินภายนอกรอบห้าปีแล้ว ถึงกำหนดเวลาที่จะต้องประเมินคุณภาพของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในรอบต่อไป ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรเตรียมความพร้อมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

10. ประโยชน์ที่ได้รับจากการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 52) กล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกันคุณภาพการศึกษาควรรู้และรับทราบไว้ดังนี้

(1) ผู้เรียนและผู้ปกครองมีหลักประกันและความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(2) ครูได้ทำงานอย่างมืออาชีพ มีการทำงานเป็นระบบ โปร่งใส มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพ และเน้นคุณภาพ ได้พัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน

(3) ผู้บริหารได้ใช้ภาวะผู้นำและความรู้ ความสามารถในการบริหารงานอย่างเป็นระบบและมีความโปร่งใส เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและนิยมชมชอบของผู้ปกครอง และชุมชนตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพทางการศึกษา และคุณภาพของสถานศึกษา

(4) กรรมการสถานศึกษาได้ทำงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม เป็นผู้ที่ทำประโยชน์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา และคุณภาพทางการศึกษาให้แก่เยาวชนและชุมชนร่วมกับผู้บริหาร ครู-อาจารย์ สมควรได้รับความไว้วางใจให้มาเป็นกรรมการสถานศึกษา

(5) หน่วยงานที่กำกับดูแลได้สถานศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระในการกำกับดูแลสถานศึกษา และก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษา

(6) ชุมชนและสังคมประเทศชาติได้เยาวชนและคนที่ดี มีคุณภาพและศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาองค์กร ชุมชนและสังคมประเทศชาติต่อไป

จากประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า ประโยชน์ที่สำคัญ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ส่วนครู ผู้บริหาร โรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานตามบทบาทอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ทำให้หน่วยงานที่กำกับดูแล รวมทั้งสังคมเกิดความมั่นใจในคุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพของสถานศึกษา

11. การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและที่สำคัญทุกสถานศึกษาต้องมีการประเมินตนเอง เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 28)

12. ความหมายของคุณภาพและคุณภาพการศึกษา

คุณภาพเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการบริโภค กินอยู่หลับนอนพักผ่อน ท่องเที่ยว การงานอาชีพ การศึกษา สาธารณสุข หรือเรื่องอื่นๆ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคุณภาพไว้หลายแนวคิด ดังนี้

อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์ (2544, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง ผลลัพธ์ของการบริการประชาชนด้วยการมีมาตรฐานจัดการที่มีประสิทธิภาพทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรม สามารถตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ได้ และมีระบบการป้องกันผลลัพธ์อันไม่พึงปรารถนา

เกษม วัฒนชัย (2546, หน้า 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง ข้อกำหนดอันพึงประสงค์ ส่วนมาตรฐานนั้น คือ การนำข้อกำหนดอันพึงประสงค์มาแปลงเป็นสิ่งที่สามารถวัดได้ ต้องมีไม้บรรทัดอันเดียวกันในแต่ละสถานศึกษา ต้องมีมาตรฐานขั้นต่ำที่ยอมรับได้

นงนาถ อัมพร (2549, หน้า 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง คุณลักษณะ ความดี ความเป็นเลิศ ความสมบูรณ์แบบของบุคคล สิ่งของหรือการให้บริการ การที่สินค้าหรือ

บริการมีความสอดคล้องกับข้อกำหนดขององค์กรและความต้องการของผู้รับบริการ โดยมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีการพัฒนาปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 253) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง ลักษณะที่ดีของบุคคลหรือสิ่งของ

สงัด สอนสาย (2549, หน้า 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพ หมายถึง สินค้า บริการหรือคุณลักษณะของผลผลิตที่ตรงตามความต้องการของลูกค้า

สรุปได้ว่า คุณภาพ หมายถึง ข้อกำหนดอันพึงประสงค์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการมีความพึงพอใจ

ความหมายของคุณภาพการศึกษา จากความหมายของคุณภาพดังกล่าว เป็นการให้ความสำคัญต่อลักษณะของสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจต่อผู้รับบริการ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาจำเป็นต้องกระทำอย่างระมัดระวัง เนื่องจากผลผลิตของระบบการศึกษา คือ มนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกแตกต่างจากผลผลิตของระบบอุตสาหกรรมที่เป็นวัตถุ คุณภาพการศึกษาจึงเป็นวิธีการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

มนัส พิมพีชาติ (2551, หน้า 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง วิธีการพัฒนากระบวนการบริหารได้แก่

(1) เป็นวิธีการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์ หรือความต้องการแต่ละโรงเรียน กล่าวคือ การทำให้ลูกค้าได้สิ่งที่เขาต้องการตามความคาดหวัง เพื่อตอบคำถามว่าจะทำสิ่งที่เขาต้องการได้หรือไม่ จะสนองลูกค้าได้เพียงใด การบริการมีประสิทธิภาพหรือไม่ จะให้บริการสิ่งนั้นดีแค่ไหน

(2) เป็นคำถามที่เราจะต้องถามตัวเอง เช่น ลักษณะการบริหารงานของตัวเราเป็นอย่างไร เราทำได้สำเร็จหรือล้มเหลวอะไรบ้าง เราต้องการข้อมูลอะไรบ้างที่จะช่วยในการตัดสินใจ เราประเมินความสำเร็จของตัวเราไว้อย่างไร

ประชง วัฒนชัย (2548, หน้า 42) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตเกิดจากการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ ที่มีคุณธรรม จริยธรรม บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดเป็นที่ยอมรับของชุมชนและประชาชน

สงัด สอนสาย (2549, หน้า 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาจนเกิดคุณลักษณะ ตรงตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ

สรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตรอันเป็นผลมาจากการที่หน่วยงานและบุคคลทุกระดับ ทุกฝ่าย ทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชนจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ นโยบายที่ชัดเจน การจัดทรัพยากรที่เหมาะสม บุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้ออำนวย ผู้เรียนมีความพร้อม หลักสูตร สื่ออุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ท้องถิ่นให้ความร่วมมือและสนับสนุน

13. มาตรฐานการศึกษา

การศึกษานับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ ดังนั้น การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตแรกเกิด การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้

14. ความหมายของมาตรฐานการศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “มาตรฐานการศึกษา” ไว้หลายแนวคิด ดังนี้ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (2545, หน้า 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (2553, หน้า 70) ได้ให้ความหมายไว้ว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและการกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ที่หน่วยงานทางการศึกษากำหนด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่ต้องการ และเป็นไปตามมาตรฐาน

15. การประเมินคุณภาพสถานศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) รอบสาม พ.ศ. 2554-2558

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (2553, หน้า 5) มีแนวคิดและหลักการในการประเมิน คุณภาพภายนอกตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้ได้ความมั่นใจว่าผู้เรียนจะได้รับ การศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะอยู่ที่ท้องถิ่นใดก็ตาม โดยระบบการประกันคุณภาพเป็น เครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบอย่าง ต่อเนื่องและยั่งยืน

(1) แนวคิดและทิศทางในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

(1.1) ประเมินอิงเกณฑ์ตามจุดเน้นของสถานศึกษา

(1.2) ประเมินคุณภาพภายนอกจากผลการจัดการศึกษาเป็นหลัก ตามมาตรา 51 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยให้นำหน้าหน่วยละ 80 และข้อมูลเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี

(1.3) ประเมิน โดยวิธีการและข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยพิชญพิจารณา (Peer Review)

(1.4) ประเมินโดยการยื่นยันรายงานการประเมินตนเองที่ถูกต้องเชื่อถือได้ เพื่อกระตุ้นให้การประกันคุณภาพภายในมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

(1.5) ประเมินเชิงกระบวนการ โดยให้นำหน้าหน่วยละ 20 และให้ ความสำคัญกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพครู เครื่องมืออุปกรณ์ คุณภาพและความพร้อมของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการประกันคุณภาพภายใน

(1.6) ลดจำนวนตัวบ่งชี้และจำนวนมาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพ ภายนอก โดยถ่ายโอนตัวบ่งชี้และมาตรฐานเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า และกระบวนการให้อยู่ในระบบ การประกันคุณภาพภายใน

(2) คำนิยามของตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และกลุ่มตัว บ่งชี้มาตรการส่งเสริม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2553, หน้า 5-6) ดังนี้

(2.1) กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่ประเมินภายใต้ภารกิจของ สถานศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินบนพื้นฐานที่ทุกสถานศึกษาต้องมีและ ปฏิบัติได้ ซึ่งสามารถชี้ผลลัพธ์และผลกระทบได้ดี และมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพ ภายใน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่พัฒนามาจากรอบแรกและรอบสอง ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 1-8

(2.2) กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่ประเมินผลผลิตตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษารวมถึงความสำเร็จของจุดเน้นและ จุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษา โดยได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่ 9-10

(2.3) กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่มุ่งประเมินผลการ ดำเนินงานของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเพื่อร่วมชี้แนะ ป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมตามนโยบายของรัฐ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามกาลเวลาและปัญหา สังคมที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นผู้ช่วยเหลือสังคม และแก้ไขปัญหาสังคมของ สถานศึกษา เช่น การปฏิรูปการศึกษา การส่งเสริมและสืบสาน โครงการตามพระราชดำริ และหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา การป้องกันสิ่งเสพติด การพร้อมรับการเป็นสมาชิกของสังคมอาเซียน การอนุรักษ์พลังงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การป้องกันอุบัติเหตุ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การสร้างสังคมสันติสุขและความปรองดอง ฯลฯ โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด และหน่วยงานต้นสังกัดให้การรับรองการกำหนดตัวบ่งชี้มาตรการ ส่งเสริมของสถานศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่ 11-12

(3) หลักเกณฑ์ในการกำหนดตัวบ่งชี้

การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานได้มีการพัฒนาตัวบ่งชี้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และกลุ่ม ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกัน คุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 38 กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์กรมหาชน) ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตามมาตรฐาน การศึกษาของชาติ และครอบคลุมหลักเกณฑ์ในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ

(3.1) มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ประเมิน มาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 5 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ 2 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม 1 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

(1) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

(2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

(3) ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

(4) ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น

(5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์

(1) ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และ
วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา

(2) ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็น
เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม

(1) ผลการดำเนินการ โครงการพิเศษส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา

(3.2) มาตรฐานว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ระบุว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้าน
วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง โดยหลักเกณฑ์และ
วิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” การประเมินคุณภาพ
ภายนอกกรอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม
1 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

(1) ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ และการพัฒนาสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม

(1) ผลการส่งเสริมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน ยกระดับ
มาตรฐาน และรักษามาตรฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

(3.3) มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ระบุว่า “จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและ
ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด
การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระ

ความรู้ด้านต่างๆ อย่างไม่ได้สัดส่วนสมดุลกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์” การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

(1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(3.4) มาตรฐานว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 48 ระบุว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก” การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

(1) พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด

(4) การกำหนดค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการกำหนดค่าคะแนนของตัวบ่งชี้ต่างๆ ดังนี้

ตัวบ่งชี้พื้นฐาน มีจำนวน 8 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักรวม 80 คะแนน (โดยที่ตัวบ่งชี้ที่ 1-4 และตัวบ่งชี้ที่ 6 มีค่าน้ำหนัก 10 คะแนน ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีค่าน้ำหนัก 20 คะแนน และตัวบ่งชี้ที่ 7-8 มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักรวม 10 คะแนน (โดยที่แต่ละตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน)

ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักรวม 10 คะแนน (โดยที่แต่ละตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน)

(5) ข้อมูลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ใช้ประกอบการพิจารณา

ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ข้อมูลผลการดำเนินงานเฉลี่ย 3 ปีการศึกษาย้อนหลังก่อนการประเมิน (กรณี

สถานศึกษาเปิดใหม่ที่มีการดำเนินการไม่ครบ 3 ปีการศึกษา ให้ใช้ข้อมูลผลการดำเนินการเฉลี่ย 2 ปีการศึกษาล่าสุด หรือหากมีการดำเนินการไม่ครบ 2 ปีการศึกษา ให้ใช้ข้อมูลผลการดำเนินงาน 1 ปีการศึกษาล่าสุดก่อนการประเมิน)

(6) รูปแบบการประเมิน

การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบการประเมิน 5 รูปแบบดังนี้

(6.1) การประเมินเชิงปริมาณ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2 และ 6.2

(6.2) การประเมินเชิงปริมาณและเชิงพัฒนาการ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1.1, 5.1 – 5.8 และ 8

(6.3) การประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 และ 2.2

(6.4) การประเมินเชิงคุณภาพ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ที่ 6.1, 7, 9, 10 และ 12

(7) กลุ่มตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ครอบคลุมมาตรฐานว่าด้วย

(7.1) มาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษา

(7.2) มาตรฐานที่ 2 การบริหารจัดการศึกษา

(7.3) มาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(7.4) มาตรฐานที่ 4 การประกันคุณภาพภายใน

การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมินมาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ประกอบด้วย 3 กลุ่มตัวบ่งชี้ คือ ตัวบ่งชี้พื้นฐาน (8 ตัวบ่งชี้) กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ (2 ตัวบ่งชี้) และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม (2 ตัวบ่งชี้) มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 12 ตัวบ่งชี้ แยกตามมาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษา

(1) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

(2) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

(3) ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

(4) ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น

(5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

(6) ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา

(7) ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา

(8) ผลการดำเนินการโครงการพิเศษส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา
มาตรฐานที่ 2 การบริหารจัดการศึกษา

(1) ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ และการพัฒนาสถานศึกษา

(2) ผลการส่งเสริมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน ยกระดับมาตรฐาน และรักษามาตรฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

มาตรฐานที่ 3 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 4 การประกันคุณภาพภายใน

(1) พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายใน โดยสถานศึกษาและต้น

สังกัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศไทย

สุกัลญา ภูพิวโคก (2543, หน้า ข) ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานด้านมาตรฐานการเรียนการสอนตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า

(1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความรู้ ความเข้าใจ ด้านมาตรฐานการเรียนการสอนตามระดับมาก มีความรู้ ความเข้าใจปานกลางในมาตรฐาน 4 ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถและความถนัดตามศักยภาพโดยส่งเสริมจุดเด่นและแก้ไขจุดด้อยเป็นรายบุคคล การจัดการเรียนการสอนเชื่อมโยงกับสภาพชุมชน ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกคิด ปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงตนเอง การวางแผนการเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดในเรื่องการจัดการเรียนการสอน และบรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้

เรียนรู้อย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จ และการจัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดี

กาญจนา เวชวิฐาน และคณะ (2543, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความพร้อม ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด สุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความพร้อมแตกต่างกัน และเมื่อทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ ปรากฏว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มีความพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีความพร้อมในการ ประกันคุณภาพการศึกษาไม่ต่างกัน และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน ใน แต่ละด้านของความพร้อม คือ ด้านการศึกษาและเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการ วางแผน การประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษากรมสามัญศึกษา และด้านความรู้ความสามารถ เรื่องการประเมินผล พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีความพร้อม ในการประกันคุณภาพต่างกันทุกด้าน

กฤษฎา ฐรมะสุวรรณ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงาน ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในด้านสภาพการ ดำเนินงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง สถานศึกษาขนาดกลางและ สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงานในระดับมาก ปัญหาและอุปสรรคดำเนินงานจำแนก ขนาดสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานอยู่ในระดับ ปานกลาง สถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย

การเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาระหว่างสถาบันการศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรค การดำเนินงานแตกต่างกันทุกด้าน เมื่อทดสอบเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กกับ ขนาดกลาง สถาบันขนาดเล็กและขนาดใหญ่ และสถาบันขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีปัญหาและ อุปสรรคการดำเนินงานแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนามาตรฐานสถานศึกษาและด้านการพัฒนา ข้อมูลสารสนเทศระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรคในการ ดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

กัญญารัตน์ เฟื่องจันทร์ และคณะ (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมของ สถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินการประกันคุณภาพภายนอกตามทรรชนะของผู้บริหารและ ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมของ

สถานศึกษาในส่วนของตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษา 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย โดยภาพรวมและรายตัวบ่งชี้มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก และโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความพร้อมเพื่อรองรับการประเมินการประกันในภาพรวมไม่แตกต่างกัน จบการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พบว่าความคิดเห็นของบุคลากรต่อสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษิตตามมาตรฐานทั้ง 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านผลผลิต มีความพร้อมที่จะรองรับการประเมินคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อสภาพการดำเนินงานการคุณภาพการศึกษาและในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพบว่า บุคลากรของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีความคิดเห็นทั้ง 3 ด้าน คือด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตไม่แตกต่างกัน

ฉัตรชัย ต๊ะปีนตา (2544, หน้า 75) ได้วิจัยเรื่อง การเตรียมโรงเรียน เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 6 มีการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและเตรียมการ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด การวางแผนประกันคุณภาพการศึกษามีการดำเนินงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานทุกด้านอยู่ในระดับมาก การตรวจสอบและทบทวน คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก การพัฒนาและปรับปรุง อยู่ระดับมาก การเตรียมรับการประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนดอยู่ในระดับปานกลาง และมาก

ญาณอาภา ทับทิมทอง (2545, หน้า 102) ได้วิจัยเรื่องการเตรียมพร้อมเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการรับรองการประกันคุณภาพในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยการเตรียมความพร้อม เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านการประกันคุณภาพภายในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนพบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเรื่องการทำบุญตักบาตรทุกสัปดาห์ มีการปฏิบัติน้อย แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญในกิจกรรมด้านอื่นๆ ที่มีโอกาสปฏิบัติได้มากกว่า เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมค่ายธรรมะ มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการพบว่า วิธีจัดกิจกรรมและพัฒนาฝีมือของนักเรียน ในเรื่องของการประกวดดนตรีไทยของโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมน้อยกว่ากิจกรรมด้านอื่นๆ ผู้บริหารควรมีการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาผู้เรียนโดยจัดตั้งชมรมรักษาดนตรีไทย สำหรับนักเรียนในโรงเรียนที่มีความสนใจ สนับสนุนให้มี

การจัดประกวดแข่งขันดนตรีไทยภายในสถานศึกษา และจัดแข่งขันกับสถาบันอื่น จัดครูอาจารย์ รับผิดชอบงานดนตรีไทยโดยตรง จัดหาเครื่องดนตรีมีความพร้อมให้เหมาะสมและพอเพียงกับ จำนวนนักเรียน สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย พบว่า การจัดสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในเรื่องการมีห้องปฏิบัติการฝึกอาชีพนั้น สถานศึกษามีความพร้อมน้อยในเรื่อง ผู้บริหารควรมีวิธีการที่หาทางแก้ไขโดยที่สถานศึกษา บางแห่งอาจต้องอาศัยพลังจากผู้ปกครอง หรือจากชุมชน เข้ามาช่วยเหลือ ทางโรงเรียนขอ ความร่วมมือจากเอกชน ขอใช้สถานที่ในการฝึกอาชีพ โดยให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ปฏิบัติจริง หรืออาจมีการสำรวจภายในสถานศึกษา

ชลอ จันทร (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินการ ประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียน ยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ในภาพรวม ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการตรวจสอบหรือ ประเมินผล (Check) และด้านสร้างมาตรฐานการทำงาน (Action) มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และปัญหาการดำเนินการ ประเมินผลภายในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนยางราก อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ใน ภาพรวมงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการไม่เพียงพอ หน่วยงานต้นสังกัดจัดการอบรมให้ ความรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุมกว้างขวางเพียงพอ บุคลากรและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องมี ส่วนร่วมในการวางแผนการประเมินน้อย ขาดผู้เชี่ยวชาญที่คอยช่วยเหลือแนะนำ ในเรื่องการเก็บ ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนนำผลที่ได้จากการประเมินนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนา โรงเรียนน้อย รายงานผลการประเมินตามสภาพที่เป็นจริง

สมเฝ้า ช้างพิ้ง (2546, บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อ รองรับการประเมินประกันคุณภาพภายนอก ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูกลุ่ม โรงเรียน บึงสามพัน สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอพิงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีความพร้อมสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินการประกันคุณภาพภายนอก ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนบึงสามพัน ในมาตรฐานการศึกษาทั้ง 3 ด้าน โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก แยกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ มาตรฐานด้าน ปัจจัย มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านผู้เรียน และจากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนงบประมาณเพื่อนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดทำสื่อการเรียน การสอน จัดทำแหล่งเรียนรู้ จัดทำสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ ซ่อมแซมอาคารเรียนห้องเรียน

ห้องปฏิบัติการต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ คณะครูส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติที่ไม่ยอมรับให้บุคคลภายนอกมาประเมินเนื่องจากขาดความเชื่อมั่น และไม่ยอมรับบุคคลที่มาประเมิน

ชรินทร์รัตน์ เพ็ชระ (2546, หน้า 117) ศึกษาวิจัย เรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพด้านการศึกษาและเตรียมการของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง การสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่ายมองเห็นคุณค่าและมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็กดำเนินการได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีเพียงพอและเหมาะสมกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

นิรินธ์ กุลชาติวัฒนา (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพจากภายนอกรอบแรกในปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า

(1) ผลการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพจากภายนอกรอบแรกในปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง 2 ด้าน คือ การเตรียมบุคลากรและการดำเนินงานและเตรียมเอกสารหลักฐานเพื่อรับการประเมินอยู่ในระดับพอใช้

(2) ปัญหาการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพจากภายนอกรอบแรกในปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง 2 ด้าน พบว่า การเตรียมบุคลากร พบปัญหาบุคลากรในโรงเรียนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพ ขาดทิศทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพจากภายนอกบุคลากร ขาดความตระหนัก ไม่เห็นความสำคัญ ไม่ให้ความร่วมมือ ขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภาระงานมากทั้งงานนโยบายระดับกรม ระดับจังหวัด ระดับอำเภอและจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อัตรากำลังไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพให้บรรลุเป้าหมายและหน่วยงานต้นสังกัดขาดการประชาสัมพันธ์ หรือให้ความรู้การเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ด้านการดำเนินงานและเตรียมเอกสารหลักฐานเพื่อการประเมิน พบว่า โรงเรียนมีความกังวลใจต่อการรวบรวมเอกสารหลักฐานมีความรู้สึกลังเลใจเห็นว่าเป็นภาระที่นอกเหนือจากงาน ในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ทิศทางในการดำเนินงานด้านการจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน เพื่อรับการประเมินคุณภาพจากภายนอก

ขาดงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน และอัตรากำลังครูมีจำกัดทำให้ไม่สามารถดำเนินงานตามภาระต่างๆ ได้ตามจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาการเตรียมความพร้อมทั้ง 2 ด้าน พบว่า ด้านการเตรียมบุคลากร โรงเรียนควรใช้แนวทางในการแก้ปัญหาโดยจัดให้มีประชุมชี้แจงสอดแทรกในการประชุมครูประจำเดือน จัดหาเอกสารที่จำเป็นสำหรับให้บุคลากร ได้ศึกษาด้วยตนเอง การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจทั้งจากหน่วยงานระดับปฏิบัติและระดับนโยบาย การไปศึกษาคูณาน ส่งบุคลากรในโรงเรียนเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัด การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้อบรมสัมมนาในหน่วยงาน ขอให้หน่วยงานจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่หน่วยงานระดับปฏิบัติอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อความร่วมมือร่วมใจ ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการดำเนินงานด้านการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานเพื่อรับการประเมินคุณภาพจากภายนอก ใช้แนวทางในการแก้ปัญหาโดยขอคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ ศึกษาแนวทางและรูปแบบที่ชัดเจนในการเตรียมเอกสาร หลักฐานเพื่อการประเมิน ขอให้หน่วยงานต้นสังกัดชี้แจงให้เข้าใจทิศทางการดำเนินงานการจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน เพื่อการประเมินคุณภาพจากภายนอกให้เป็นปัจจุบัน ศึกษาคูณานด้านรูปแบบการรวบรวมเอกสารหลักฐานจากโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากภายนอกแล้วต้องการงบประมาณเพิ่มเติม จัดหาเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน และระดมความร่วมมือทรัพยากรจากบุคลากรภายนอก

รัตน์มณี รัตน์ปกรณ์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า

(1) ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ที่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกและยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกในภาพรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านปัจจัย และมาตรฐานด้านผู้เรียน แต่ค่าเฉลี่ยผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกสูงกว่าสถานศึกษาที่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกทั้งในภาพรวมและรายด้าน

(2) เปรียบเทียบผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 ที่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกแล้ว และยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพจากภายนอกทั้งในภาพรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน มีผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

(3) ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 ในภาพรวมที่พบมากที่สุดในแต่ละด้านมีดังนี้ มาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียน ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปเป็นความคิดรวบยอดอย่างเป็นกระบวนการ มีแนวทางแก้ไข คือ ครูต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการปัญหาที่พบคือ การบริหาร การศึกษาไม่เป็นระบบ ไม่เป็นไปตามแผน และผู้บริหารมีการประชุมมากเกินไป แนวทางแก้ไข คือ ให้อุบลากรทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการบริหารงานในสถานศึกษา โดยผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ส่วนมาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย มีปัญหา คือ สถานศึกษาขาดสื่อ การเรียนการสอนที่ทันสมัย มีแนวทางแก้ไข คือ หน่วยงานต้นสังกัดจัดสรรงบประมาณให้จัดอบรมครูให้สามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ได้

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Cleland and King (1993, pp. 108-111) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารและประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ ขนาดของโรงเรียน ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการบริหารเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนที่มารับบริการด้านการศึกษาทุกระดับรวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนด้วย ซึ่งการดำเนินการประกันคุณภาพต้องดำเนินการร่วมกันทุกฝ่าย คือ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และบุคลากรในชุมชน โดยเน้นในด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีปัญหาและอุปสรรค บุคลากรในสถานศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการสถานศึกษา คือ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน โดยเฉพาะผู้บริหารเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญ ในการวางแผนบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษาร่วมกับครูและชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจและร่วมมือกันดำเนินงาน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในสถานศึกษาให้มึน้อยที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีและคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

Patrick and John (1997, pp. 11-21) วิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยในการเพิ่มลักษณะรูปแบบในการตรวจสอบมาตรฐาน โดยรูปแบบการประกันคุณภาพของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยแต่ละสถาบัน ส่วนมากจะใช้การปฏิบัติตรวจสอบมาตรฐาน โดยใช้การตรวจสอบด้านวัฒนธรรมและการตรวจสอบการทำงานอย่างต่อเนื่องและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน รวมถึงการตรวจสอบพื้นฐานค่านิยมของสถาบัน ส่วนด้านการประเมินผล มีการพัฒนาการประเมินผล การควบคุมตรวจสอบ และนโยบายโครงสร้างที่เปลี่ยนไป

Jaeger and Others (1972, pp. 82-83) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน พบว่า กลุ่มผู้ปกครองจะรับรู้ความเคลื่อนไหวของสถานศึกษาใกล้เคียงกับสภาพความจริง หากรูปแบบการรายงานผลการดำเนินงานในลักษณะบรรยายที่มีความยาวยิ่งทำให้กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลคุณภาพสถานศึกษามากยิ่งขึ้น และประเมินคุณภาพสถานศึกษาได้ถูกต้อง และพบว่ากลุ่มผู้ปกครองจะประเมินคุณภาพสถานศึกษาได้ถูกต้องประมาณร้อยละ 66 - 91 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบการรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่นำเสนอต่อผู้ปกครองทราบ และเสนอแนะให้ใช้การรายงานแบบยาวในลักษณะการบรรยายมากกว่าแบบอื่น นอกจากนี้ยังสรุปว่าผู้ปกครองที่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษามักจะประเมินคุณภาพการศึกษาสูงกว่าที่เป็นจริง

Sanders and others (1995, pp. 24-25) ได้สังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา พบว่า ในสหรัฐอเมริกามีการประเมินโรงเรียนมาเป็นเวลากว่า 150 ปี มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนตามความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทั้งกลุ่มครู อาจารย์ ผู้บริหาร คณะกรรมการ โรงเรียน การประเมินโรงเรียนจะทำให้ได้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานที่ดี วัตถุประสงค์ของการประเมินมีหลายประการ เช่น การกำหนดความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนา การกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงาน ทำให้เกิดความชัดเจนในเป้าหมายของการดำเนินงาน การเลือกยุทธวิธีที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย การกระตุ้นกำกับ ติดตามการดำเนินงาน การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น ใช้ในการประชาสัมพันธ์และสื่อสารให้สาธารณชนทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียน ช่วยกำหนดทิศทาง การวางแผน การกำหนดนโยบายและจัดสรรทรัพยากร นอกจากนี้ประโยชน์ที่ได้รับจากการประเมินโรงเรียนที่มีต่อนักเรียนคือ การช่วยปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนที่ยังเป็นจุดอ่อน กระบวนการประเมินโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจ และ 2) การใช้เกณฑ์การตัดสินใจระดับความสำเร็จของการดำเนินงานของโรงเรียนแนวทางการประเมินโรงเรียนของสหรัฐอเมริกามี 4 รูปแบบ คือ 1) การประเมินเพื่อรับรองวิทยฐานะเป็นกระบวนการที่บุคลากรในโรงเรียนทำการศึกษาตนเอง (Self Study) โดยอิงเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และจะมีการตรวจเยี่ยมภายนอกซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสมาคมระดับภาคหรือระดับรัฐ 2) การประเมินโรงเรียนตามข้อกำหนดของรัฐเพื่อสนองต่อข้อเรียกร้องของสาธารณชน โดยโรงเรียนต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของตนเอง (School Accountability Report) ในสหรัฐอเมริกา ทุกรัฐจะต้องมีการประเมินโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐที่จะกำหนดขึ้น 3) การประเมินโรงเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกระบวนการที่เสริมการประเมินแบบที่สอง และสนองต่อข้อเรียกร้องของชุมชนในท้องถิ่นที่โรงเรียนต้องแสดงความ

รับผิดชอบในการดำเนินงานเช่นกัน มีรูปแบบการประเมินหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ การศึกษา 4) การประเมินโรงเรียนโดยกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น รัฐและ ภูมิภาคตามเสียงเรียกร้องของประชาชน เป็นการประเมินเฉพาะกิจที่อาจดำเนินการในรูปของคณะกรรมการหรือกลุ่มบุคคลที่สนใจ อยากรู้คุณภาพของโรงเรียน อาจกำหนดตัวบ่งชี้ที่ใช้ในการประเมินขึ้นเป็นการเฉพาะ จุดอ่อนที่สำคัญในการประเมินโรงเรียนได้แก่ แนวทางการประเมินโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ยังประเมินองค์ประกอบของโรงเรียนได้ไม่ครบถ้วน เช่น ในการประเมินนักเรียนจะทำการประเมิน กว้างๆ เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยไม่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะทางอารมณ์ สังคม กายภาพ จิตใจ สุขทรียภาพ และการพัฒนาอาชีพเท่าที่ควร ระบบการประเมินยังขาดการพัฒนาศักยภาพของ บุคลากร การมีส่วนร่วมในการประเมิน และจุดอ่อนประการสุดท้าย คือ การยังไม่มีแผนการประเมิน กระบวนการประเมินว่ารูปแบบที่กำลังดำเนินการอยู่มีคุณภาพได้มาตรฐานหรือไม่ (Meta-Evaluation)

Stufflebeam (1999, p. 4) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบการประเมิน คุณภาพ สรุปได้ว่า การประเมินที่ได้มาตรฐานต้องมีการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการให้เกิด ระบบที่ดี แต่เนื่องจากการประเมินผลเป็นวิธีการที่ผู้เข้ามาเกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการทำงาน โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์เพื่อให้ได้สารสนเทศที่นำมาใช้ได้ ความรู้เกี่ยวกับการประเมินไม่ใช่สิ่งที่เรียนรู้ได้ง่ายนัก การผลักดันให้เกิดการวางระบบที่ดี ต้องเริ่มที่ การพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายทุกระดับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีหน้าที่กำกับดำเนินงานของสถานศึกษา จึงต้องหาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยการพัฒนากุศลกรด้วยการอบรม ให้ความรู้ และยังคงกล่าวถึงความสำคัญของการประเมินคุณภาพของการประเมินซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้ ผู้เกี่ยวข้องมีความมั่นใจในผลการประเมินว่าได้ดำเนินการอย่างได้มาตรฐาน 4 ประการ คือ ประโยชน์ จากการประเมิน ความเหมาะสมของการประเมิน ความเป็นไปได้ของการประเมิน และความถูกต้อง ของการประเมิน

Boyd (1999) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลครูเพื่อการพัฒนา เสนอว่าในการ ประเมินผลภายในครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ทำให้ไม่เกิดความไว้วางใจใน ผลการประเมิน และไม่เชื่อถือในผลการประเมิน แนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ ต้องบริหารงานให้ เกิดการทำงานร่วมกันให้มากขึ้น และกล่าวว่าจุดเน้นของการประเมินผลภายในคือ การกำหนด เกณฑ์ที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง โดยไม่ต้องตั้งเกณฑ์ที่สูงหรือต่ำเกินไป แต่ต้องเป็นเกณฑ์ที่ เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาและบุคลากรภายในมีส่วนร่วมและเห็นตรงกัน